IARSCRÍBHINN 16: RANNPHÁIRTÍOCHT GHAOLMHAR NA BPÁIRTITHE LEASMHARA AGUS NA SAORÁNACH

Reáchtáladh **an Chomhdháil ar Thodhchaí na hEorpa** i mí Aibreáin agus i mí na Bealtaine 2022. Chuir sí ar a gcumas do dhaoine a gcuid smaointe a roinnt ar a bhfuil siad ag súil leis ón Aontas Eorpach agus ba é tuarascáil deiridh ina raibh 49 dtogra an toradh a bhí uirthi. A mhéid a bhaineann leis an gcur amú bia, i dtogra uimh. 1 a bhaineann le talmhaíocht, táirgeadh bia, bithéagsúlacht agus éiceachórais, cuimsíonn an truailliú beart a leanúint chun: ‘Prionsabail an gheilleagair chiorclaigh a chur i bhfeidhm sa talmhaíocht agus bearta in aghaidh an chur amú bia a chur chun cinn’.

Baineann an topaic ‘an t-athrú aeráide, an comhshaol’, togra uimh. 5 le tomhaltas, pacáistiú agus táirgeadh inbhuanaithe. Is é is príomhchuspóir don togra sin geilleagar ciorclach a fhorbairt trí tháirgí agus táirgeadh AE atá inbhuanaithe a chur chun cinn, in éineacht le hábhair atá níos ciorclaí, níos neamhspleáiche agus nach bhfuil chomh cleithiúnach céanna laistigh den Aontas Eorpach. Ar an gcúis sin, cuimsíonn an togra sin na bearta seo a leanas, i measc nithe eile:

- Caighdeáin táirgthe atá comhchuibhithe agus níos déine laistigh den Aontas Eorpach agus córas lipéadaithe trédhearcach le haghaidh na dtáirgí uile a dhíoltar ar mhargadh an Aontais maidir lena n-inbhuanaitheacht/lorg comhshaoil, chomh maith le fad saoil, agus úsáid á baint as cód QR agus éiceascór, nó an Pas Táirge Digiteach.
- Cur amú a sheachaint a thuilleadh trí spriocanna coisc agus athúsáide a leagan síos agus caighdeáin cháilíochta a leagan síos le haghaidh córais sórtála dramhaíola.
- Ardán eolais de chuid an Aontais Eorpaigh a sheoladh ar conas úsáid fhadtéarmach agus inbhuanaithe a chinntiú agus conas táirgí a ‘dheisiú’, agus an t-eolas atá ar fáil ó chomhlachais tomhaltóirí san áireamh.
- Bearta a thabhairt isteach chun dul i ngleic le dífheidhmeacht luath agus roimh am (agus dífheidhmeacht phleanáilte san áireamh), barántaí níos faide a chinntiú, an ceart chun deisiúcháin a chur chun cinn, agus infhaighteacht agus inrochtaineacht na bpáirteanna spártha comhoiriúnacha a chinntiú.
- Margadh amhábhar tánaisteach a bhunú, trí chuimhneamh a dhéanamh ar cheanglais maidir le céatadáin d’ábhar athchúrsáilte freisin agus úsáid níos lú a bhaint as óghábhair a spreagadh.
- Straitéis uaillmhianach inbhuanaithe teicstíle a chur chun feidhme go tapa agus sásra a bhunú a chinnteoidh go bhféadfaidh tomhaltóirí a bheith ar an eolas go gcomhlíonann an táirge na critéir inbhuanaitheachta.
- Gníomhaíochtaí Aontais a dhéanamh a chuireann ar a gcumas do thomhaltóirí agus a spreagann iad chun táirgí a úsáid ar feadh tréimhse níos faide.
- Caighdeáin déantúsaíochta níos déine agus dálaí oibre cothroma ar fud an táirgthe agus an tslabhra luacha ina iomláine.

Mar bheart leantach ar an gComhdháil ar Thodhchaí na hEorpa, d’fhógair an Coimisiún **‘glúin nua’ de phainéil saoránach** chun dul i gcomhairle le saoránaigh arna roghnú go randamach roimh phríomhthograí áirithe ar an leibhéal Eorpach. Roghnaíodh an cur amú bia mar cheann de na trí ábhar tosaigh (mar aon le domhain fhíorúla agus an tsoghluaisteacht foghlama) a dtabharfaidh saoránaigh aghaidh orthu, agus tháinig an painéal le chéile le haghaidh trí sheisiún a reáchtáladh ó mhí na Nollag 2022 go mí Feabhra 2023. Cé nach raibh an painéal Saoránach ina chuid de na gníomhaíochtaí comhairliúcháin a eagraíodh le

haghaidh an Mheasúnaithe Tionchair seo, tacóidh moltaí na saoránach[1] le hobair an Choimisiúin a bhaineann leis an gcur amú bia a chosc agus cuireadh san áireamh iad le linn an togra reachtach a ullmhú a leagann síos spriocanna chun an cur amú bia a laghdú ar fud an Aontais. Rud atá tábhachtach, beidh moltaí na saoránach ina dtreoir chun cuidiú leis na Ballstáit spriocanna an Aontais maidir leis an gcur amú bia a laghdú a bhaint amach.

[1] An Coimisiún Eorpach, Moltaí deiridh ón bPainéal Saoránach Eorpach um Chur Amú Bia, mí Feabhra 2023, flw_eu-actions_fwrt_20230210_recom-cit_0.pdf (europa.eu).

1- Tuarascáil na Saoránach ó phainéal saoránach an Choimisiúin Eorpaigh um chur amú bia

Agus obair leantach á déanamh aige ar mholtaí deiridh na Comhdhála ar Thodhchaí na hEorpa, sa Teachtaireacht uaidh dar teideal 'Gníomhaíocht nithiúil a dhéanamh den fhís' (ón 17 Meitheamh 2022), gheall an Coimisiún go gcuirfeadh sé ar a gcumas do phainéil saoránach plé agus moltaí a dhéanamh roimh phríomh-thograí áirithe.

D'eagraigh an Ard-Stiúrthóireacht um Shláinte agus Sábháilteacht Bia agus Ard-Stiúrthóireacht na Cumarsáide an chéad cheann den **ghlúin nua sin de phainéil saoránach** idir an 16 Nollaig 2022 agus an 12 Feabhra 2023 maidir le **cur amú bia a laghdú**. Tháinig an painéal le chéile i gcomhthéacs na hoibre ullmhúcháin don *athbhreithniú ar an Treoir Réime Dramhaíola*[2] atá beartaithe, a ndearnadh an Coimisiún cuimhneamh ina leith maidir lena indéanta a bheadh sé spriocanna a leagan síos chun cur amú bia a laghdú, a bheadh ceangailteach ó thaobh dlí de, a bheadh le baint amach ag na Ballstáit faoi 2030.

I. An Painéal

Bhí an painéal **comhdhéanta** de 147 saoránach a roghnaíodh go randamach a léirigh éagsúlacht an Aontais i dtaca le haois, inscne, cúlra socheacnamaíoch, oideachas agus tíreolaíocht (náisiúntacht agus cónaitheacht uirbeach/tuaithe). Tháinig na saoránaigh le chéile i gcaitheamh trí dheireadh seachtaine chun moltaí a chur le chéile maidir le conas cur leis an ngníomhaíocht chun cur amú bia a laghdú san Aontas.

Thug modhnóirí agus éascaitheoirí gairmiúla, saineolaithe ón gCoimisiún, agus Coiste Eolais, ina raibh saineolaithe seachtracha san áireamh, **cabhair** dóibh.

Dhírigh pléití an phainéil ar aidhm ghinearálta an togra – dlús a chur leis an laghdú ar chur amú bia san Aontas – agus cur chun feidhme na reachtaíochta Aontais sin amach anseo. Ba é ab aidhm don phainéal saoránach tuairimí na saoránach a fháil maidir le gníomhaíochtaí atá le déanamh ag na Ballstáit, ag eagraíochtaí i slabhra an tsoláthair bia, ag saoránaigh agus ag páirtithe leasmhara príobháideacha agus poiblí eile, chun cur leis na hiarrachtaí atáthar a dhéanamh chun cur amú bia a laghdú agus spriocanna amach anseo a bhaint amach.

II. Na Moltaí

Ina gcuid oibre chun na moltaí a fhorbairt, léirigh na saoránaigh **leibhéal ard tiomantais agus rannphháirtíochta.** Le linn an chéad chruinnithe den phainéal, tharraing na saoránaigh níos mó ná 80 ceist anuas – agus chuaigh roinnt mhaith díobh níos faide ná an cur amú bia agus dhírigh siad ar fheidhmiú na gcóras bia ar bhealach níos ginearálta – agus thug saineolaithe aghaidh ar na ceisteanna sin. Bhí na saoránaigh ag iarraidh **a nguth agus a rannpháirtíocht i mbeartas bia an Aontais a neartú** agus d'iarr siad freisin go mbunófaí fóraim áitiúla agus náisiúnta um rannpháirtíocht na saoránach. Bhí suim acu sna chéad chéimeanna eile agus sna bealaí le leanúint dá gcuid oibre maidir leis an gcur amú bia, agus mhol roinnt díobh go mbeadh rannpháirt níos dlúithe ag saoránaigh i dtaighde an Aontais a bhaineann leis an gcur amú bia nó go ndéanfaí ionadaíocht orthu le linn an togra reachtach a phlé i bParlaimint na hEorpa. Chuir siad in iúl freisin gur mhian leo **tuilleadh feiceálachta agus cumhdaigh a thabhairt don phainéal saoránach** agus ghlac siad lena ról féin mar

[2] Leis an athbhreithniú atá beartaithe ar an Treoir Réime Dramhaíola, cumhdaítear cur amú bia agus teicstílí araon.

ambasadóirí don chosc ar chur amú bia agus mar ghníomhaithe don athrú laistigh dá líonraí faoi seach.

Le 23 mholadh ón bpainéal sin – mar a liostaítear san iarscríbhinn iad – glactar **cur chuige leathan um chórais bhia** agus féachtar le rannpháirt a thabhairt do gach páirtí agus comhar a neartú ar fud an tslabhra soláthair bia. Léirítear an **cur chuige cuimsitheach** sin freisin sna trí thopaic a dtugtar aghaidh orthu sna moltaí ó na saoránaigh: 1) Comhar sa slabhra luacha bia: ón bhfeirm go dtí an forc; 2) Tionscnaimh don ghnó bia agus 3) Tacú le hathrú iompraíochta na dtomhaltóirí.

Déantar ceangal sna moltaí ó na saoránaigh idir laghdú ar chur amú bia agus **slabhra soláthair bia atá cothrom agus cóir a chinntíonn go mbíonn dlúthpháirtíocht ann** (mar shampla, tacú le táirgeoirí áitiúla agus aghaidh a thabhairt ar chleachtais trádála atá éagórach a bhféadfadh cur amú bia a bheith mar thoradh orthu, cuir i gcás orduithe a chuirtear ar ceal ag an nóiméad deiridh). I bhfianaise na ndúshlán atá ag dul i méid maidir leis an tslándáil bia, molann siad sásraí chun athdháileadh barrachas bia orthu siúd atá i ngátar a éascú (mar shampla, líonraí agus réitigh dhigiteacha a nascann deontóirí gnó bia le bainc bhia agus carthanais) agus éilíonn siad go leathnófaí an sainmhíniú ar chur amú bia chun bia a fhágtar gan bhuaint a chuimsiú agus diasrú a spreagadh.

Athdhearbhaíonn na moltaí an gá atá le **cur chuige fianaise-bhunaithe** chun cosc éifeachtach ar chur amú bia ag gach páirtí a threorú, agus béim á leagan ar a thábhachtaí atá sé monatóireacht a dhéanamh. Aithníonn siad freisin an gá go leagfadh an tAontas **sprioc uileghabhálach** síos chun an cur amú bia a laghdú, agus bearta á ndéanamh ag na Ballstáit chun a chinntiú go mbainfear an sprioc sin amach. Is feiceálach **ról an oideachais** maidir le bia agus, go háirithe, an cur amú bia, agus is é sin a fhaigheann an leibhéal is airde tacaíochta ó shaoránaigh. Éilíonn na saoránaigh go ndéanfaí an t-oideachas bia a chomhtháthú i gcuraclaim scoile chun cuidiú le tuiscint agus léirthuiscint ar luach an bhia a fhorbairt ó aois óg.

III. Na chéad chéimeanna eile

Léiríonn roinnt moltaí **obair leantach** an Choimisiúin Eorpaigh leis na Ballstáit agus le páirtithe leasmhara chun an cur amú bia a chomhrac ar fud an Aontais, rud a dheimhníonn agus a thacaíonn leis an ngá atá le gníomhaíocht ar leibhéal an Aontais sa réimse sin. Mar shampla, molann na saoránaigh go ndéanfaí **sonraí agus dea-chleachtais a roinnt** maidir leis an gcosc ar chur amú bia i measc na bpáirtithe leasmhara ábhartha – rud atá i gcroílár shainordú Ardán an Aontais Eorpaigh maidir le Caillteanas Bia agus Cur Amú Bia, a bunaíodh in 2016. Le Cód Iompraíochta an Aontais maidir le Cleachtais Fhreagracha i nGnó agus Margaíocht an Bhia, a ghlac na páirtithe leasmhara in 2021, spreagtar **gealltanais phraiticiúla ó ghnólachtaí bia**. Le treoirlínte ón Aontas chun deonú bia[3] a éascú, is féidir tacú leis na Ballstáit cuir chuige chomhchuibhithe a chur chun feidhme, mar a mhol na saoránaigh den Aontas Eorpach.

Iarrann na saoránaigh gníomhaíocht freisin chun cuidiú le tomhaltóirí an cur amú bia a chosc, cuir i gcás feachtais náisiúnta agus ar fud an Aontais araon chun eolas a thabhairt faoi na sochair eacnamaíocha agus chomhshaoil a bhaineann leis sin agus rannpháirt á tabhairt d'oibreoirí gnó bia. Is tomhaltóirí iad na saoránaigh, agus dá bhrí sin tá tacaíocht uathu chun a gcuid cinntí feasacha féin a dhéanamh maidir le conas bia a ithe agus a úsáid i ndáil le dátaí

[3] IO C 361, 25.10.2017, lch. 1–29

'éagtha' agus dátaí 'ar fearr roimhe'. Is cuid thábhachtach d'obair an Choimisiúin é aghaidh a thabhairt ar chur amú bia ag tomhaltóirí agus – i gcomhréir lena bhfuil na saoránaigh ag súil leis – leanfaidh sé de bheith ina phríomhréimse gníomhaíochta. Príomhshampla de sin is ea an Fóram Eorpach um Chur Amú Bia ag Tomhaltóirí[4], atá ag obair chun réitigh a aimsiú agus uirlisí a fhorbairt chun cuidiú le cur amú bia ag tomhaltóirí a laghdú.

Léirítear sna moltaí ó na saoránaigh freisin **pointí le tuilleadh machnaimh a dhéanamh orthu**, mar shampla, bearta a dhéanamh chun cosc a chur ar bharrachas bia shábháilte a scriosadh. Cé go léirítear cheana féin é in ord na réiteach dramhaíola (arna chumhdach sa reachtaíocht dramhaíola Eorpach[5]), d'fhéadfaí tuilleadh machnaimh a dhéanamh ar an bprionsabal sin in obair an Choimisiúin chun córais bhia inbhuanaithe a bhunú chun a chinntiú go n-úsáidtear tuilleadh bia a tháirgtear do thomhaltas an duine. Réimse eile oibre breise, ar leagadh béim air sna moltaí, is ea an taighde ar phacáistiú nuálach agus inbhuanaithe. Ina theannta sin, nochtar sna moltaí freisin **réimsí áirithe ina bhféadfaí gníomhaíocht a dhéanamh amach anseo** ó thaobh an Choimisiúin, na mBallstát agus páirtithe eile, mar shampla, an gá atá le feabhas a chur ar fhor-rochtain agus ar rannpháirtíocht le saoránaigh ar fud an Aontais. Ní raibh roinnt mhaith saoránach ar an eolas faoi mhéid an chur amú bia agus na tionchair dhiúltacha a bhaineann leis sula raibh siad rannpháirteach ar na painéil, ná faoin obair leantach a dhéantar chun an cur amú bia a laghdú agus a chosc ina mBallstáit faoi seach, mar shampla, i gcomhthéacs Lá Idirnáisiúnta na Feasachta maidir le Caillteanas Bia agus Cur Amú Bia. Leanfaidh an Coimisiún de bheith ag obair leis na Ballstáit agus le páirtithe leasmhara chun feasacht a fhorbairt tuilleadh agus chun tacú le hathrú iompraíochta a mhéid a bhaineann leis an gcur amú bia.

Maidir le ceapadh beartas an Choimisiúin Eorpaigh, **tacóidh toradh an phainéil saoránach le hobair uileghabhálach an Choimisiúin maidir leis an gcur amú bia** agus **beidh sé ina threoir chun cuidiú leis na Ballstáit na spriocanna amach anseo a bhaint amach**. Cuireann na moltaí leis an measúnú tionchair agus leis an gcomhairliúchán poiblí a rinne an Coimisiún chun tacú le spriocanna a leagan síos chun cur amú bia a laghdú, a bheadh ceangailteach ó thaobh dlí de, agus rinneadh cuimhneamh orthu le linn an tionscnamh seo a ullmhú. Thairis sin, déanfar moltaí na saoránach a roinnt agus a phlé le hArdán an Aontais Eorpaigh maidir le Caillteanas Bia agus Cur Amú Bia, agus tabharfar na Ballstáit agus na páirtithe leasmhara le chéile ionas gur féidir leo cuimhneamh a dhéanamh ar na moltaí sin ina gcláir um an gcur amú bia a chosc. Coinneofar na saoránaigh ar an eolas faoi phríomhfhorbairtí an Aontais maidir leis an gcur amú bia a chosc, cuir i gcás an togra reachtach a ghlacadh.

---

[4] An Coimisiún Eorpach, Tionscadal Aontais: *Fóram Eorpach um Chur Amú Bia ag Tomhaltóirí*, mí Dheireadh Fómhair 2021 - mí Iúil 2023.
[5] IO L 150, 14.6.2018, lch. 109-140

'B'iontach an rud é a bheith in ann oibriú i gcomhar le daoine as gach cearn den Aontas Eorpach agus a fheiceáil go raibh suim ag an tromlach mór díobh agus go bhfuil siad ag iarraidh an bealach ceart a aimsiú chun an staid a bhaineann leis an gcur amú bia a fheabhsú.'

Lucie, 40, Poblacht na Seice

MOLTAÍ DEIRIDH ÓN bPAINÉAL SAORÁNACH EORPACH UM CHUR AMÚ BIA

Níor cheart.	Teideal an mholta	I bhfabhar	Ina aghaidh	Staonadh ó vótáil
1	Dá chóngaraí don fheirmeoir dá mbíonn an tomhaltóir, is ea is sona a bhíonn sé: Níos lú dramhaíola, tuilleadh inbhuanaitheachta	120	15	5
2	Blasanna an bhaile: Tacaíocht phoiblí agus phríobháideach don fheirmeoireacht áitiúil chun cur amú bia a laghdú	119	9	12
3	Ná cuir bia amú, roinn é le daoine eile!	93	31	16
4	Sonraí agus dea-chleachtais a chomhroinnt ar fud na hEorpa	97	27	16
5	Sonraí a bhailiú ar fud an tslabhra soláthair bia	101	28	11
6	Tá tábhacht le guthanna na saoránach: Rannpháirtíocht na saoránach i mbeartas bia na hEorpa	91	37	12
7	Díreach bainte: Luach an bhia shéasúraigh	103	26	11
8	Líonra malartaithe bia uile-Aontais	84	41	14
9	Ceannacháin bheartaithe agus athdháileadh	85	38	16
10	Seasann bialanna don choincheap 'taitneamh a bhaint as bia gan é a chur amú'	113	17	9
11	Bíonn drochiarmhairt ag gach rud a chuirtear amú	73	48	18
12	Córas tuairiscithe éigeantaigh le haghaidh trédhearcachta mar aon le pionóis agus luaíochtaí	68	56	15
13	Reachtaíocht uile-Aontais maidir le táirgí bia nár díoladh a scriosadh - cur chuige piarfhoghlama ar fud na mBallstát	109	20	10
14	Trédhearcacht maidir le cur amú bia ar mhaithe le hinfheictheacht agus gníomhaíocht	102	22	15
15	Nuálaíocht ó thaobh pacáistiú agus úsáid pacáistíochta nuair is gá	116	18	5
16	An sainmhíniú ar chur amú bia a leathnú chun bia gan bhuaint a shábháil	110	19	10
17	Daoine fásta a spreagadh chun gur tosaíocht acu beart a dhéanamh maidir le cur amú bia	113	20	6
18	Feasacht maidir le cúrsaí cothaithe agus bia inbhuanaithe i mbunscoileanna agus i meánscoileanna	123	9	7
19	Feidhmchláir comhroinnte bia agus ardáin a nascann tomhaltóirí le chéile a chur chun cinn agus tacú leo	97	25	17
20	Sábháil bia, sábháil airgead: Feachtas Eorpach i gcoinne an chur amú bia i gcomhar le miondíoltóirí bia ar cheithre dheireadh seachtaine sa bhliain	98	31	10
21	'Deireadh a chur leis an gcur amú bia': Seachtain d'fheasacht i leith an chur amú bia ar scoil	116	16	7
22	Chun go mbeidh tomhaltóirí ar an eolas agus neamhspleách ó thaobh an tionchar a bhíonn acu ar an gcur amú bia agus chun tuiscint a fháil ar conas táirge a phróiseáil, a chaomhnú agus a athúsáid roimh an dáta agus ina dhiaidh sin. (is dáta sábháilteachta é an 'dáta éagtha' nár cheart táirge a ithe ina dhiaidh; léiríonn an 'dáta ar fearr roimhe' an dáta ar roimhe is fearr a bheidh caighdeán an táirge)	108	26	5
23	Cleachtais chaighdeánaithe a chur chun feidhme ar an leibhéal miondíola agus táirgí á gcur chun cinn do thomhaltóirí gar don dáta éaga.	109	18	12

Moltaí (téacs iomlán) arna gcur le chéile ag rannpháirtithe phainéal saoránach an Choimisiúin Eorpaigh um chur amú bia

BLOC TOPAICÍ I – COMHAR SA SLABHRA LUACHA BIA: ÓN BHFEIRM GO DTÍ AN FORC

MOLADH 1

Dá chóngaraí don fheirmeoir dá mbíonn an tomhaltóir, is ea is sona a bhíonn sé: Níos lú dramhaíola, tuilleadh inbhuanaitheachta

Molaimid go leanfaidh an tAontas leis an obair a dhéanann sé maidir le beartais agus tionscnaimh a thugann tacaíocht do tháirgeoirí ar scála beag agus iad ag trádáil le miondíoltóirí agus ollmhargaí. Tá buntáiste cumhachta soiléir ag miondíoltóirí/próiseálaithe móra sa ghaolmhaireacht sin, agus is minic a threoraíonn siad an trádáil chun buntáiste a thabhairt dóibh féin, rud as a dtagann cur amú bia uaireanta.

Ní mór aird shonrach a thabhairt ar na trí ghné a leanas:

1) Ba cheart don Aontas Eorpach agus a Bhallstáit miondíoltóirí agus ollmhargaí a spreagadh chun táirgí a fháil i gcónaí ón dtáirgeoir is cóngaraí is féidir. Thairis sin, ba cheart dóibh fiosrú agus forbairt a dhéanamh maidir le dreasachtaí a spreagann miondíoltóirí cloí leis na moltaí seo.

2) Is gá don Aontas faireachán agus rianú a dhéanamh ar an gcosc ar chealuithe a dhéantar ag an nóiméad deiridh a tugadh isteach in 2019 agus a bheith réidh chun idirghabháil a dhéanamh mura gcloítear leis.

3) Is gá don Aontas Eorpach leanúint ar aghaidh ag obair ar bheartais maidir le bia míofar/míchumtha agus imscrúdú breise a dhéanamh ar na hiarmhairtí i ndáil le cur amú bia nuair nach nglactar le táirgí den sórt sin.

Réasúnaíocht/réasúnú

Ag tabhairt tacaíochta do tháirgeoirí ar scála beag agus dá ndíolacháin, tá féidearthacht ard ag baint leo sin chun cur amú bia a laghdú ar bhealaí éagsúla, feadh an luachshlabhra agus i dteaghlaigh:

- Nuair atá iompar bia fada agus nuair a dhéanann ollmhargaí iarracht a bheith éifeachtúil ó thaobh costais de trí mhéideanna a mhéadú, is é is dóichí a tharlaíonn cur amú bia.
- Is féidir le táirgeoirí áitiúla a bheith níos inoiriúnaithe agus freagairt níos tapa d’athruithe ar éileamh, lena bhféadtar cur amú bia a laghdú.
- Go minic, bíonn an bia ó tháirgeoirí in aice láimhe ar cháilíocht níos airde agus bíonn sé níos marthanaí, agus d’fhéadfadh sé go gcuirfí níos lú bia amú dá bharr.

- Bia a dhiúscairt mar gheall ar a chruth mícheart, is féidir é sin a sheachaint.
- Is féidir cur amú bia a tharlaíonn mar gheall ar chealuithe ag an nóiméad deiridh a sheachaint má chuirtear i bhfeidhm rialacháin agus creataí níos cuimsithí a thacaíonn le táirgeoirí beaga.

Nótaí breise

Tionchar dearfach ar shlándáil bia agus sláinte.

Béim a chur ar an tábhacht a bhaineann leis an moladh seo a cheangal le tionscnaimh eile a dhíríonn ar iompraíocht tomhaltóirí, ar fheasacht an phobail, agus ar an oideachas chun an comhar idir páirtithe leasmhara a neartú agus feabhas a chur ar an tuiscint ghinearálta ar chur amú bia agus a ghaolmhaireacht le táirgeadh bia áitiúil.

Dúshláin:

- Comhbhabhtáil idir prionsabal an Aontais maidir le saorthrádáil agus an margadh saor, dá bhrí sin is féidir le corparáidí/miondíoltóirí móra agus grúpaí stocaireachta cur ina choinne sin.
- Tá sé tábhachtach machnamh agus plé a dhéanamh ar céard is brí leis na téarmaí 'áitiúil' agus 'slabhra soláthair gairid' agus obair bhreise á déanamh maidir leis an moladh seo, ós rud é nach ann do shainmhíniú coiteann ar seo ar leibhéal an Aontais Eorpaigh.
- Is féidir le séasúracht táirgí agus éileamh tomhaltóirí dúshlán a thabhairt do sholáthar a d'fhéadfadh a bheith teoranta mar gheall ar bhéim ar bhia a thagann ó shlabhra bia gairid.

MOLADH 2

Blasanna an bhaile: Tacaíocht phoiblí agus phríobháideach don fheirmeoireacht áitiúil chun cur amú bia a laghdú

Molaimid d'údaráis áitiúla agus réigiúnacha tacaíocht a thabhairt d'fheirmeoirí áitiúla trí réitigh phraiticiúla agus tionscnaimh lena ndírítear ar an gcur amú bia a laghdú. Is é is sprioc dó páirtithe leasmhara a spreagadh dul i gcomhar níos dlúithe chun na tionscnaimh seo a chur ar aghaidh agus dá réir sin córas bia inbhuanaithe a chruthú a théann chun tairbhe feirmeoirí agus tomhaltóirí araon.

Moltar roinnt tionscnamh do na húdaráis áitiúla:

1) Faoiseamh cánach agus fóirdheontais d'fheirmeoirí ar scála beag.

2) Tacaíocht a thabhairt d'fheirmeoirí áitiúla chun margaí nua a aimsiú ina bhféadfadh siad a bheith cosanta ó chaidreamh cumhachta míchothrom, mar shampla trí spásanna poiblí a chur i leataobh le haghaidh díolachán.

3) Próisis agus tionscnaimh ionchuimsitheacha a spreagadh le páirtithe leasmhara an tslabhra luacha maidir leis an obair i ndáil le cur amú bia, mar shampla trí úsáid 'aipeanna um chur amú bia' a chur chun cinn sa chathair.

4) Tacaíocht a thabhairt do chomhlachais agus gníomhaithe eile atá ag tabhairt tacaíochta d'fheirmeoirí áitiúla maidir le saincheisteanna a bhaineann le cur amú bia, mar shampla bainc bhia.
Réasúnaíocht/réasúnú Ag tabhairt tacaíochta do tháirgeoirí ar scála beag agus don fhéidearthacht ard atá ag baint lena ndíolacháin atá an-ghar dóibh chun cur amú bia a laghdú ar bhealaí éagsúla, feadh an luachshlabhra agus i dteaghlaigh araon: - Nuair atá iompar bia fada agus nuair a dhéanann ollmhargaí iarracht a bheith éifeachtúil ó thaobh costais de trí mhéideanna a mhéadú, is é is dóichí a tharlaíonn cur amú bia. - Is féidir le táirgeoirí áitiúla freagairt níos gasta d'athruithe ar an éileamh, a bheith níos inoiriúnaithe i leith athruithe, rud lena bhféadfar dramhaíl a laghdú. - Go minic, bíonn bia ó tháirgeoirí áitiúla ar cháilíocht níos airde agus níos marthanaí, a chiallaíonn go bhféadfaí dramhaíl a laghdú ar leibhéal an iompair agus ar leibhéal an teaghlaigh tríd an slabhra luacha a ghiorrú.
Nótaí breise o Béim a chur ar an tábhacht a bhaineann leis an moladh seo a cheangal le tionscnaimh eile a dhíríonn ar iompraíocht tomhaltóirí, ar fheasacht an phobail, agus ar an oideachas chun an comhar idir páirtithe leasmhara a neartú agus feabhas a chur ar an tuiscint ghinearálta ar chur amú bia agus a ghaolmhaireacht le táirgeadh bia áitiúil. Na príomhdhúshláin o Raon feidhme leathan agus castacht an mholta. Tógfaidh sé am chun anailís a dhéanamh ar roinnt mhaith de na tionscnaimh a moladh agus chun iad a chur chun feidhme, agus beidh córais faireacháin stóinseach ag teastáil ina leith sin. o Comhbhabhtáil idir prionsabal an Aontais maidir le saorthrádáil agus an margadh saor, rud lena bhféadfadh dúshlán a thabhairt don tionscnamh agus dá ghlacadh ó na páirtithe leasmhara éagsúla.

MOLADH 3 **Ná cuir bia amú, roinn é le daoine eile!**

Molaimid gur cheart tacaíocht airgeadais a thabhairt do bhainc bhia, agus d'athdháileoirí go ginearálta, ó rialtais ar leibhéal bunúsach trí scéim struchtúrtha atá ar fáil ar fud na hEorpa, seachas a bheith ag obair go príomha as síntiúis (ach gan cistiú 100 % a fháil, ionas nach n-iompódh sé ina ghnólacht). Molaimid freisin go mbeadh ardán ann a nascann na haipeanna éagsúla atá ann cheana chun miondíoltóirí a nascadh le bainc bhia. Ba cheart an t-ardán seo a bheith soláimhsithe, éifeachtúil, agus ba cheart go mbainisteofaí go lárnach é. Molaimid freisin go dtabharfar amach an bia a athdháileadh (arna dheonú nó arna dhíol ag praghas níos ísle) ó mhiondíoltóirí go bainc bhia go tráthúil agus i staid mhaith, 3-5 lá más féidir sula n-imíonn sé as dáta (in ionad na treoirlíne atá ann faoi láthair de 48 n-uair an chloig). D'fhéadfaí asbhaint chánach a thabhairt isteach do mhiondíoltóirí mar dhreasacht, rud a laghdófar de réir mar a imíonn an t-athdháileadh níos giorra do dháta éaga na n-earraí. Ní mór dóibh méid íosta bia a dheonú chun a bheith incháilithe don asbhaint seo.

Réasúnaíocht/réasúnú

Ós rud é nach bhféadtar cur amú bia a sheachaint ina iomláine sa chóras atá ann faoi láthair, ba cheart dúinn obair a dhéanamh chun bia atá á chur amú a shábháil ar a laghad. Sa chomhthéacs seo, ba cheart dúinn na huirlisí uile atá ar fáil cheana féin a úsáid (bainc bia, aipeanna, comhlachais ábhartha, tionscnaimh, etc.)

Nótaí breise

Dúshlán amháin atá ann ná acmhainneacht na mbanc bia a neartú gan iad a iompú ina ngnólachtaí (ós rud é gurbh fhearr linn cur amú bia a bhainistiú go réamhtheachtach).

MOLADH 4

Sonraí agus dea-chleachtais a chomhroinnt ar fud na hEorpa

Molaimid go roinnfidh rialtais i ngach tír na sonraí atá acu agus na dea-chleachtais maidir le gníomhaíochtaí a dhíríonn ar na céimeanna uile den slabhra cur amú bia, ó tháirgeoirí go tomhaltóirí, ar ardán an Choimisiúin Eorpaigh maidir le cur amú bia (Ardán an Aontais Eorpaigh maidir le Caillteanas Bia agus Cur Amú Bia). Déanfaidh coiste speisialta taighdeoirí an Aontais Eorpaigh, a oibríonn chun na dea-chleachtais a chur chun cinn agus a chur ar fáil go héasca, an fhaisnéis seo a bhainistiú agus anailís a dhéanamh uirthi. Ba cheart na sonraí maidir le dea-chleachtais a aicmiú de réir chineálacha na táirgeachta agus chineálacha an tomhaltais. Ina theannta sin, ba mhaith linn líonra de chathracha/réigiúin a chur chun cinn ag a bhfuil rochtain ar na sonraí agus a bhaineann úsáid as na cleachtais is fearr dóibh, bunaithe ar phatrúin tomhaltais agus táirgthe atá cosúil lena chéile. Bunaítear an líonra ar bhealach go bhfoghlaimeoidh na ceantair seo óna chéile bunaithe ar na cosúlachtaí seo. D'fhéadfaí an coincheap 'comhchathracha' a chur i bhfeidhm chun na críche seo: oibríonn cathracha le cheile a bhfuil na saincheisteanna céanna acu maidir le cur amú bia chun réiteach a fháil ar na saincheisteanna seo.

Réasúnaíocht/réasúnú

D'fhéadfaí na dea-chleachtais a roinnt ar bhealach níos éifeachtúla agus níos comhsheasmhaí. Chomh maith leis sin, bhainfeadh sé seo úsáid as Ardán an Aontais Eorpaigh maidir le Caillteanas Bia agus Cur Amú Bia, agus an coincheap Eurocities agus 'comhchathracha'. Ba mhaith linn comhar na gcathracha agus na réigiún a chumhachtaigh ar fud na hEorpa.

Nótaí breise

MOLADH 5 **Sonraí a bhailiú ar fud an tslabhra soláthair bia**
Molaimid go mbaileodh comhlacht de chuid an Aontais, nó gníomhaireachtaí eile, nó institiúidí taighde, sonraí maidir le conas, cén áit, cé, cén fáth agus cathain a gcuirtear bia amú ar fud an tslabhra soláthair bia. D’fhéadfadh sé seo tarlú trí: 1) Iompraíocht tomhaltóirí aonair trí thomhas a dhéanamh ar aip. 2) Bailiú sonraí a dhéanamh aghaidh ar aghaidh, tríd an suirbhé Eorabharaiméadair. 3) Suirbhéanna arna seoladh chuig scoileanna agus chuig eagraíochtaí oideachais eile. Rud a d’fhéadfadh a dhéanamh roimh/tar éis idirghabháil scoile a dhíríonn ar an gcur amú bia. 4) Painéal náisiúnta saoránach a úsáid mar chohórt ionadaíoch chun críocha taighde. 5) Dialann a choinneáil ar iompraíocht tomhaltóirí, d’fhéadfadh sé bheith ina staidéar idirghabhála. Spreagadh a fháil ó phainéil tomhaltóirí scanta ón mBeilg/ón Ísiltír. 6) Bearta arna mbailíochtú ar bhonn na heolaíochta ó ollscoileanna a úsáid. 7) Staidéir bhreathnaitheacha – lena ndéantar taighde go sonrach ar mhéideanna dramhaíola iarbhír trí leas a bhaint as próisis bainistíochta dramhaíola na gcathracha agus na mbardas atá ann cheanna. 8) Sonraisc ó idirghníomhaíochtaí idir ollmhargaí agus feirmeoirí a bhailiú agus comparáid a dhéanamh eatarthu. 9) Foirmeacha maidir le dramhaíl a thuairisciú a chaighdeánú.

Réasúnaíocht/réasúnú

Molaimid é seo mar má tá a fhios againn maidir le cén áit, cathain, agus cén fáth a chuirtear bia amú, is féidir linn tús a chur le feachtais múscailte feasachta a bheadh níos spriocdhírithe, agus mionléargas a sholáthar maidir leis an áit a d'fhéadfaidís an tionchar is mó a bheith againn ar chur amú bia a laghdú. Creideann ár ngrúpa go mbeimid in ann aghaidh a thabhairt ar na réitigh ar chur amú bia ar bhealach níos éifeachtaí trí shonraí níos cruinne a bhailiú agus sonraí a bhailiú maidir le cén áit go díreach a gcuirtear bia amú sa bhiashlabhra. Díríonn an mhodheolaíocht choiteann atá ann cheana chun sonraí an Aontais a bhailiú maidir le cur amú bia (mar a shainítear i gCinneadh Tarmligthe (AE) 2019/1597 ón gCoimisiún) ar chur amú bia a thomhas, ach is é is aidhm dár dtogra sonraí níos mionsonraithe a bhailiú maidir le cé, cathain, agus cén áit a gcuirtear bia amú. D'fhéadfaí na tionscadail/tionscnaimh bailithe sonraí a úsáid chun na sonraí cainníochtúla a bailíodh a fhorlíonadh sa tuairisciú nua a dhéanann na Ballstáit gach bliain. Soláthrófar leis sin sonraí níos mionsonraithe maidir leis na ceisteanna a bhaineann le cur amú bia — 'céard, cé, conas, cathain agus cén áit'.

Nótaí breise

Nótaí maidir leis na sonraí ar mhaith linn go mbaileofar iad: Ba cheart dúinn sonraí a bhailiú maidir leis na ceisteanna a bhaineann le cur amú bia — 'céard, conas, cé, cathain agus cén áit'. **Céard/Cathain a chuirtear bia amú:** Céard é an bia atá á chur amú againn agus céard é an comhthéacs ina dhéanaimid é sin? Céard go díreach atá á chur amú ag daoine - Cé mhéad gram bia a fhágtar ar an bpláta? Sonraí maidir leis an méid a cheannaíomar i gcoinne an méid a chuirimid amú. **Cén chaoi?** Cén chaoi a chuirtear amú é - an gcuirtear sa bhruscar é? Ar cócaráladh é nuair a bhí sé ró-dhéanach/imithe ó mhaith/as dáta? Ar cheannaíomar an iomarca? D'fhéadfaí machnamh a dhéanamh ar dhifríochtaí cultúrtha freisin. **Cé dóibh é?** Cé sa slabhra soláthair a chuireann bia amú - dáileoirí, tomhaltóirí, etc? Ar leibhéal an tomhaltóra, an bhfuil miondealú ann a léiríonn cé hiad na tomhaltóirí a chuireann an bia is mó amú iad - an bhféadfaí é seo a nascadh le haois nó le tír? (Nóta: an mbeidh daoine sásta na sonraí sin a sholáthar?).

Maidir le pointe 5): Is é Growth for Knowledge/GFK ainm na cuideachta atá ag tabhairt spreagadh dúinn.

Creideann an grúpa go bhfuil sé an-tábhachtach príobháideachas agus sonraí pearsanta shaoránaigh na hEorpa a urramú. Ní mór d'aon staidéar a dhéantar bunaithe ar ár moladh é sin a urramú.

MOLADH 6

Tá tábhacht le guthanna na saoránach: Rannpháirtíocht na saoránach i mbeartas bia na hEorpa

Chun tógáil ar an gComhdháil ar Thodhchaí na hEorpa agus ar an bPainéal Saoránach Eorpach um Chur Amú Bia atá ann faoi láthair, molaimid go mbunófar fóraim áitiúla agus náisiúnta um rannpháirtíocht na saoránach. Chuirfí de chúram ar na fóraim seo straitéisí náisiúnta a leanúint, faireachán a dhéanamh orthu agus comhairle a thabhairt ina leith, chun treoracha an Aontais a chur chun feidhme maidir le cur amú bia a laghdú ó pheirspictíocht na saoránach. Ina theannta sin, molaimid gur cheart go gcuirfear ionadaíocht agus rannpháirtíocht na saoránach lena gcomhordaíonn idirghníomhaíocht idir fóraim na rannpháirtíochta san áireamh le hArdán an Aontais Eorpaigh maidir le Cur Amú Bia. Ar an

leibhéal náisiúnta agus ar leibhéal an Aontais, ba cheart do na fóraim ardán a sholáthar chun faisnéis a roinnt agus ardán le haghaidh foghlama frithpháirtí idir saoránaigh/ tomhaltóirí, páirtithe leasmhara, agus lucht ceaptha beartas.
Réasúnaíocht/réasúnú Molaimid é sin toisc go bhfuil sé tábhachtach guth a thabhairt do shaoránaigh, próiseas atá cothrom agus trédhearcach a áirithiú, agus ligean do shaoránaigh agus do lucht déanta cinntí oibriú i gcomhar agus foghlaim óna chéile. Is saineolaithe ar a saol féin iad na saoránaigh, agus ní mór meas a thabhairt ar a bpeirspictíochtaí ar an leibhéal áitiúil, ar an leibhéal náisiúnta, agus ar leibhéal an Aontais.
Nótaí breise

MOLADH 7 **Díreach bainte: Luach an bhia shéasúraigh**
Molaimid athrú ar nósanna tomhaltóirí trí thomhaltóirí a chur ar an eolas maidir le luach an bhia shéasúraigh. Ba cheart é sin a dhéanamh trí fhógraí soiléire sna siopaí a chuireann ar a gcumas do thomhaltóirí táirgí séasúracha a shainaithint go héasca. Ba cheart faisnéis maidir le séasúracht a chur in iúl do phobal leathan trí fheachtais faisnéise phoiblí freisin. D’fhéadfadh sé go dtabharfaí dreasacht do tháirgeoirí chun táirgí séasúracha a shaothrú, trí thomhaltóirí a chur ar an eolas trí fhógraí ar sheilfeanna agus trí fheachtais. Ina theannta sin, molaimid go dtáirgfear sonraí níos fearr maidir leis na bealaí is éifeachtaí chun saothrú táirgí séasúracha a dhreasú agus srian a chur le bianna atá ar cháilíocht íseal agus atá neamhshéasúrach a allmhairiú.
Réasúnaíocht/réasúnú Molaimid an moladh seo mar gheall go ndéantar go minic bia a allmhairiú atá neamhshéasúrach agus/nó atá ar cháilíocht níos ísle ná bia séasúrach. D’fhéadfadh tionchar a bheith ag táirgí atá ar cháilíocht níos airde ar iompraíocht tomhaltóirí, ós rud é go gcuirimid de ghnáth luach níos mó ar bhia atá ar cháilíocht níos airde, agus cuirimid níos lú amú dá bharr.
Nótaí breise

BLOC TOPAICÍ II ‘TIONSCNAIMH GHNÓ BIA’

MOLADH 8 **Líonra malartaithe bia uile-Aontais**
Molaimid go nascfar dáileoirí móra le chéile go díreach trí chlár ar shuíomh gréasáin ar fud an Aontais a éascaíonn bia atá chun dul in éag nó farasbarr bia a mhalartú. Chuirfeadh an leathanach gréasáin seo cosc le cur amú bia trí chumarsáid a éascú laistigh de na leibhéil (féach thíos) agus leis an gcéad aonad earnála eile sa slabhra soláthair. Féadfaidh gnólachtaí clárú agus farasbarr bia a dhíol nó a cheannach ar phraghas níos ísle. Bheadh trí leibhéal i gceist: 1. Bheadh táirgeoirí, feirmeoirí, agus dáileoirí ar leibhéal a haon. 2. Bheadh ollmhargaí, bainc bhia, agus cistineacha pobail ar leibhéal a dó. 3. Baineann tomhaltóirí agus teaghlaigh le leibhéal a trí.
Réasúnaíocht/réasúnú Níor sholáthair na saoránaigh réasúnaíocht.
Nótaí breise

MOLADH 9 **Ceannacháin bheartaithe agus athdháileadh**
Molaimid go bhforbrófar creat dlíthiúil chun reachtaíocht na mBallstát a chomhchuibhiú maidir le cleachtais don slabhra soláthair ar fad a bhaineann le bia atá chun dul in éag nó farasbarr bia a athdháileadh, ag cur san áireamh rialacháin sábháilteachta agus réamhaisnéisiú sonraí. Ba cheart ceannacháin a choigeartú i ndáil leis an méid a dhíolfar. D’fhéadfadh ollmhargaí agus soláthróirí a dhreasú trí shochair (mar shampla, trí bhuntáistí cánach) chun díol ar phraghsanna níos ísle nó chun deonacháin a thabhairt.
Réasúnaíocht/réasúnú Níor sholáthair na saoránaigh réasúnaíocht.
Nótaí breise

MOLADH 10 Seasann bialanna don choincheap 'taitneamh a bhaint as bia gan é a chur amú'
Molaimid an plean a leanas do na hinstitiúidí Eorpacha maidir le cur amú bia a laghdú i mbialanna. Chomh fada agus go gcomhlíontar critéir cháilíochta áirithe (cuir i gcás na cinn a dtugtar achoimre orthu thíos agus roinnt eile), ba cheart go gceadófar do gach cineál bialann lógó a thaispeáint (rud a bheadh comhchuibhithe ar fud na hEorpa). D'fhógrófaí leis an lógó an fhéidearthacht maidir le fuílleach bia a thabhairt abhaile agus ba cheart d'fhreastalaithe paicéid a sholáthar chun fuílleach bia a thabhairt abhaile. Ba cheart do na bialanna a chuireann plean an lógó i bhfeidhm téacs breise a scríobh ar a mbiachláir a luann 'is féidir leat d'fhuílleach bia a thabhairt abhaile leat'. Má tá fuílleach bia ullmhaithe fós fágtha, ba cheart é a thairiscint do na fostaithe. Má tá fuílleach amhábhair bia fós fágtha ón gcistin, ba cheart iad a thairiscint do Bhainc Bhia/institiúidí carthanais eile. Má tá bia do-ite, ba cheart úsáid a bhaint as chun fuinneamh inathnuaite a tháirgeadh. Ba cheart tacaíocht airgeadais a thabhairt do na bialanna a chuireann an plean seo i bhfeidhm, chun spreagadh a thabhairt do na bialanna na critéir cháilíochta seo a chomhlíonadh (nó critéir cháilíochta breise). D'fhéadfadh faoiseamh cánach a thabhairt isteach mar dhreasacht airgeadais agus d'fhéadfaí cabhair bhreise a dheonú. Ós rud é go bhféadfadh fuílleach bia ó chistineacha a mheá nó a thomhas, d'fhéadfaí monatóireacht a dhéanamh air agus é sin a chur san áireamh don fhaoiseamh cánach.
Réasúnaíocht/réasúnú Molaimid é seo mar go laghdódh sé dramhaíl ó chur amú bia a thagann ó bhialanna agus laghdódh sé go mór éifeacht an náirithe a d'fhéadfadh tarlú nuair a dhéantar fuílleach bia a iarraidh. Má ghníomhaíonn bialanna mar eiseamláirí, tabharfar leis sin spreagadh do theaghlaigh phríobháideacha a gcur amú bia a laghdú freisin.
Nótaí breise

MOLADH 11 Bíonn drochiarmhairt ag gach rud a chuirtear amú
Molaimid go mbeadh sé de cheangal ar na heagraíochtaí atá i gceannas ar bhainistíocht dramhaíola dramhaíl orgánach a mheá nó a thomhas. Sa ghearrthéarma, ba cheart don phlean díriú ar institiúidí poiblí (mar shampla scoileanna agus ospidéil), comharsanachtaí nó ceantair iomlána, agus san fhadtéarma, ba cheart go gcuirfear teaghlaigh phríobháideacha san áireamh leis sin freisin. Ba cheart d'ionadaithe ó na hinstitiúidí/ceantair seo agus, ar chéim níos déanaí, teaghlaigh phríobháideacha tuarascálacha agus comparáidí a fháil go tráthrialta maidir le tréimhsí roimhe agus comparáidí le heintitis eile. Mar thoradh air sin, tá feasacht níos mó ann chomh maith le dreasacht chun cur amú bia a laghdú. Ní chaithfear é a thomhas ar an mbealach céanna sna tíortha uile, is leordhóthanach é go mbeadh sé inchomparáide sna tíortha

faoi seach.

Réasúnaíocht/réasúnú
Molaimid é seo toisc go méadódh sé feasacht i measc tomhaltóirí. Bheadh sé ann mar dhreasacht freisin chun cur amú bia a fheabhsú agus a laghdú. D'fhéadfaí torthaí an mholta a thomhas sa ghearrthéarma agus san fhadtéarma, lena dtabharfaí spreagadh chun cur amú bia a laghdú.

Nótaí breise

MOLADH 12

Córas tuairiscithe éigeantaigh le haghaidh trédhearcachta mar aon le pionóis agus luaíochtaí

Molaimid córas tuairiscithe a bhunú (go háirithe a bheadh cosúil le deimhniúchán ISO) chun caighdeáin shonracha a shocrú ar fud iomlán an luachshlabhra lena n-áirítear táirgeoirí, monaróirí, miondíoltóirí, ollmhargaí, bialanna, agus óstáin. Ba cheart go ndéantar idirdhealú leis sin idir fiontair mhóra agus fiontair bheaga agus mheánmhéide (FBManna) bunaithe ar chatagóirí atá ann cheana chun méid na ngnólachtaí a aicmiú. Ba cheart pionóis a bheith ann i gcás ina sáraítear caighdeáin chomh maith le cúiteamh do na gnólachtaí a dhéanann níos fearr. Ba cheart córas fíneála coibhneasta a bheith ann a bheadh comhréireach le tromchúis an chiona agus le méid an ghnólachta. Ba cheart cúiteamh a úsáid go príomha bunaithe ar chóras lipéad, mar shampla, gráid ABC, nó d'fhéadfaí úsáid a bhaint as dreasachtaí airgeadais, go háirithe do FBManna. Ní mór go gcuirfí tuairisciú de chúram ar iniúchóirí neamhspleácha agus seachtracha, seachas na gnólachtaí. Tá sé de chúram ar údaráis phoiblí ar leibhéal na mBallstát (mar shampla aireachtaí nó comhlachtaí rialála) cur chun feidhme agus monatóireacht a áirithiú. Ba cheart do na sonraí a bheith inrochtana don phobal agus ba cheart go n-éascófar piarfhoghlaim leis. Ba cheart go mbeadh feidhm formhaoirseachta agus comhordaithe ag an gCoimisiún.

Réasúnaíocht/réasúnú
Tá sé tábhachtach chun críoch trédhearcachta go mbeadh sonraí na lipéad ar fáil go héasca agus inrochtana do dhaoine ar mhaith leo tuilleadh faisnéise a fháil seachas an fhaisnéis atá ar an lipéad amháin.

Nótaí breise

MOLADH 13

Reachtaíocht uile-Aontais maidir le táirgí bia nár díoladh a scriosadh - cur chuige piarfhoghlama ar fud na mBallstát
Ní mór a áirithiú go mbainfear úsáid as táirgí bia i gcéimeanna éagsúla sula gcuirfear amú iad. Tugtar tús áite do chur amú bia a sheachaint, ach mura bhféadfar é sin a dhéanamh, beidh feidhm ag an bpróiseas a leanas: bia don duine, bia d'ainmhithe, bithbhreosla, agus múiríniú. Tá sé de chúram ag na Ballstáit go mbeadh an bonneagar is gá i bhfeidhm chun cur chun feidhme a éascú. Leagann an tAontas síos sprioc uileghabhálach chun cur amú bia a laghdú faoi chéatadán faoi leith. Leagann na Ballstáit síos caighdeáin náisiúnta ionas go mbainfear amach sprioc an Aontais i gcomhpháirt. Is féidir leis na Ballstáit bearta deonacha nó bearta sainordaitheacha a chur chun feidhme le comhlíonadh ag gnólachtaí. Is gá go mbeifí in ann an laghdú seo a thomhas. Tar éis céim phíolótach a dhíríonn ar ollmhargaí, agus coigeartuithe bunaithe ar an bpiarfhoghlaim, ba cheart an dea-chleachtas a bheith mar threoirlíne do na Ballstáit uile.
Réasúnaíocht/réasúnú Ní oibríonn sampla na Fraince, mar sin ní mór dúinn réiteach níos fearr a fháil, mar shampla rud éigin cosúil leis an ardán ar líne san Fhionlainn ina n-uaslódálann gnólachtaí an bia a bheadh á chur amú acu ar líne. Ní mór dlí lena gcuirtear cosc ar chur amú bia a choinneáil ginearálta chun cuntas a choinneáil ar chultúir éagsúla na mBallstát.
Nótaí breise

MOLADH 14 **Trédhearcacht maidir le cur amú bia ar mhaithe le hinfheictheacht agus gníomhaíocht**
Molaimid gur cheart go mbeadh sé d'oibleagáid ar gach rannpháirtí i slabhra an tsoláthair bia, seachas teaghlaigh aonair, tomhas agus tuairisciú trédhearcach a dhéanamh ar dhéileáil le cur amú bia agus ar a láimhseáil. Ba cheart béim bhreise a leagan freisin ar an ngá atá le roghanna nua maidir le bailiú sonraí chomh maith leis an gcaillteanas bia in earnáil na talmhaíochta a áireamh. Ina theannta sin, ba cheart dreasachtaí difreáilte chun comhaontuithe deonacha a chur chun cinn a leanúint chun tacú le hinstitiúidí ról ceannródaíochta a bheith acu. Chomh maith leis sin, cuireann bearta ceartaitheacha leis an tábhacht, atá dírithe ar gach rannpháirtí i slabhra an tsoláthair bia (seachas teaghlaigh aonair) a chur san áireamh. Ba cheart don Aontas meastóireacht dea-chleachtais a dhéanamh ar na Ballstáit éagsúla maidir leis na struchtúir tuairiscithe agus na dreasachtaí atá acu cheana chomh maith le bearta ceartaitheacha. Cuidíonn sé sin le creat leabaithe breise a bhunú don Aontas chun sonraí a dhéanamh níos inchomparáide.

Réasúnaíocht/réasúnú Molaimid é sin toisc gurb í an fheasacht ar chur amú bia atá ann cheana féin an bunús chun tuilleadh cur chuige a chur i bhfeidhm, cuir i gcás dreasachtaí, comhaontuithe deonacha nuálacha, agus sásraí ceartaitheacha chun cur amú bia a sheachaint.
Nótaí breise Mar shampla de dhreasachtaí, d'fhéadfaí teicníc lipéadaithe uile-Aontais a úsáid chun tairbhe a bhaint as straitéisí margaíochta. Sampla eile a d'fhéadfadh a bheith ann ná cúiteamh airgeadais iomchuí chun cur amú bia a laghdú.

MOLADH 15 **Nuálaíocht ó thaobh pacáistiú agus úsáid pacáistíochta nuair is gá**
Molaimid tuilleadh infheistíochta a dhéanamh i dtaighde eolaíochta ar bhealaí nuálacha agus malartacha de phacáistiú inbhuanaithe. Cuidíonn sé seo leis an saolré a mhéadú, le méid an phacáiste a fheabhsú chun cur amú bia a laghdú, agus le sábháilteacht bia níos fearr a áirithiú lena iompar. Ba cheart don Aontas tacú leis sin ar bhonn airgeadais agus polaitiúil trí chláir iomchuí, ar nós cistiú gnólachtaí nuathionscanta agus fórsaí nuálaíochta beaga. Ina theannta sin, molaimid tacú le miondíoltóirí bia a dhíol gan phacáistíocht, i gcás inar féidir, gan sábháilteacht bia a chur i mbaol.
Réasúnaíocht/réasúnú Molaimid é seo mar táimid fós ag brath go mór ar an bpacáistíocht, go háirithe maidir le hiompar agus sábháilteacht bia. Dá bhrí sin, creidimid gur féidir rannchuidiú leis sin agus tacaíocht a thabhairt do nuálaíochtaí (taighde/gnólachtaí nuathionscanta) i bpacáistíocht atá fónta ó thaobh an chomhshaoil de. Ar thaobh amháin, dá ndéanfaí méideanna pacáistíochta bia mheataigh a choigeartú, laghdófaí ar chur amú bia, agus aird á tabhairt ag an am céanna ar an riosca go mbeadh níos mó dramhaíola ó phacáistíocht ann (agus ba cheart é a bheith d'aidhm ag an taighde thuasluaite an méid sin a chosc). Ar an taobh eile, ba cheart na sciartha aonair a thairiscint, áit ar féidir le duine a choimeádán féin a thabhairt leis nó léi (chun cur amú bia a laghdú freisin, chomh maith le cineálacha eile dramhaíola). Má fhorbraímid struchtúr pacáistíochta atá neamhdhíobhálach don chomhshaol agus má dhéantar a bhonneagar a oiriúnú, ar deireadh thiar, is féidir glacadh tomhaltóirí a bhaint amach.
Nótaí breise

BLOC TOPAICÍ III - TACAÍOCHT A THABHAIRT CHUN IOMPAR I MEASC TOMHALTÓIRÍ A ATHRÚ

MOLADH 16

An sainmhíniú ar chur amú bia a leathnú chun bia gan bhuaint a shábháil

Molaimid gur cheart bia gan bhuaint a chomhtháthú sa sainmhíniú Eorpach ar chur amú bia. Ba mhaith linn freisin go mbeadh an deis ag feirmeoirí táirgí nach bhfuil chomh foirfe ach atá fós inite a thráchtálú. Chun caillteanas bia a sheachaint, ba cheart d'fheirmeoirí comharthaí a fháil ina bhfógraítear gur féidir le teaghlaigh phríobháideacha agus eagraíochtaí neamhrialtasacha bia gan bhuaint a bhuaint.

Ní mór an smaoineamh sin a chur in iúl do dhá ghrúpa:

- do shaoránaigh tríd an bhfeachtas a fhorbraítear i moladh 20
- d'fheirmeoirí trí aireachtaí talmhaíochta na mBallstát. Ba cheart do na Ballstáit an moladh sin a chur chun feidhme i gcomhar le bardais áitiúla agus le ceardchumainn táirgeoirí.

Réasúnaíocht/réasúnú
Molaimid é seo toisc go bhfuil sé míréasúnta bia inite a chur amú. Cuidíonn buaint dhíreach aitheantas a thabhairt don obair a dhéanann feirmeoirí agus luach a chur ar an mbia a tháirgeann siad.

Nótaí breise
Dúshlán atá ann ná nach mian linn an milleán a chur ar fheirmeoirí.

MOLADH 17

Daoine fásta a spreagadh chun gur tosaíocht acu beart a dhéanamh maidir le cur amú bia

Molaimid gur cheart do gach Ballstát clár a chur chun feidhme do dhaoine fásta chun feasacht agus eolas a mhúscailt maidir leis an gcostas a bhaineann le cur amú bia agus na tairbhí a bhaineann le cosc a chur air ar an leibhéal náisiúnta, réigiúnach agus áitiúil.

Ba cheart é sin a bheith bunaithe ar na sonraí is fearr atá ar fáil (moladh 5) chun práinn na faidhbe a chur i dtábhacht. Ba cheart go n-áireofaí leis aipeanna (moladh 18), feachtais (moladh 4 agus 20), breisoideachas agus oiliúint do dhaoine atá ag obair i dtionscal an bhia, cláir oiliúna inmheánacha do ghairmithe chomh maith le cláir faisnéise agus cláir teilifíse ar an ábhar. I measc na bhféidearthachtaí bheadh fógraí gearra a léiríonn an tairbhe a bhaineann le hathúsáid bia, An Domhnach a chur chun cinn mar lá fuílligh, agus seónna cluichí a chruthú le comórtais cócaireachta d'aosaigh óga chun páirt a thabhairt do na craoltóirí.

Tá sé tábhachtach daoine a chur ar an eolas, trí theachtaireacht shimplí nó poiteanna simplí, faoi na tairbhí eacnamaíocha agus don chomhshaol a bhaineann le gan bia a chur amú.

D'fhéadfadh na meáin, go háirithe stáisiúin raidió agus teilifíse na seirbhíse poiblí, na meáin chlóite, na meáin shóisialta, institiúidí poiblí, músaeim, agus miondíoltóirí a bheith ina bpríomhrannpháirtithe maidir le scaipeadh faisnéise. D'fhéadfadh institiúidí an Aontais atá

ann cheana acmhainní a fhorbairt chun tacú leis na Ballstáit (mar shampla, Áras Stair na hEorpa).

Réasúnaíocht/réasúnú
Molaimid é seo toisc go ndéileálann moltaí eile le hoideachas leanaí, ach mar aon leis sin teastaíonn gníomhartha uainn a bhfuil éifeacht ghearrthéarmach láithreach acu ar an nglúin reatha atá ag ceannach agus ag cócaráil.

Nótaí breise
Tairbhe is ea go ndéanfaidh poiteanna i gcoinne cur amú bia a úsáidtear in ollmhargaí cothromú ar an margaíocht a chuireann ina luí ar dhaoine an iomarca a cheannach.

MOLADH 18

Feasacht maidir le cúrsaí cothaithe agus bia inbhuanaithe i mbunscoileanna agus i meánscoileanna

Molaimid go gcuirfí na topaicí maidir le bia agus cothú inbhuanaithe san áireamh i gcuraclaim na mbunscoileanna agus na meánscoileanna, trí chúrsaí éigeantacha neamhspleácha nua a chruthú, mar atá ann cheana féin i roinnt tíortha, agus/nó iad a chuimsiú in ábhair éigeantacha atá ann cheana. Tá sé d'aidhm ag an moladh seo feasacht na ndaltaí ar chur amú bia a mhéadú trí phlé a dhéanamh ar luachanna socheacnamaíocha, táirgeadh agus tomhaltas inbhuanaithe, iompraíochtaí siopadóireachta, eacnamaíocht teaghlaigh, agus taithí phraiticiúil a thugann scoileanna agus feirmeacha níos gaire dá chéile. Chun an moladh sin a dhéanamh, tá dhá réamhchoinníoll ann a bhfuil súil againn go n-achtóidh an tAontas Eorpach iad. Ar an gcéad dul síos, tá feachtas múscailte feasachta il-gheallsealbhóirí ag teastáil uainn chun móiminteam maidir leis an topaic a chruthú agus a mhéadú (moladh 20). Ar an dara dul síos, ní mór dúinn tacú le múinteoirí trí oiliúint, agus trí mhalartuithe agus ábhair oideolaíocha, trí leas a bhaint as líonraí atá ann cheana agus trí dhea-chleachtais chruthaithe. Cé go n-aithnímid go dtógann na hathruithe sin am lena chur chun feidhme, tá sé tábhachtach laethanta gníomhaíochta nó seachtainí gníomhaíochta a eagrú cheana féin maidir le cur amú bia i scoileanna, le gníomhaithe sochaíocha éagsúla a shlógadh (moladh 21).

Réasúnaíocht/réasúnú

Is comhartha é cur amú bia ar shaincheisteanna sistéamacha níos leithne a bhaineann leis an gcaoi a ndéanaimid bia a tháirgeadh, a cheannach agus a thomhailt sa lá atá inniu ann san Eoraip, agus dá bhrí sin, an fáth ar gá d'aon ghníomhaíocht oideolaíoch dul níos faide ná cur amú bia, ach luachanna agus todhchaíochtaí inmhianaithe don táirgeadh agus don tomhaltas san Eoraip a mheas. Is inniúlacht náisiúnta i gcónaí é an t-oideachas agus tá curaclaim éagsúla ag gach Ballstát. Aithnímid na difríochtaí sin, agus an tAontas Eorpach á spreagadh chun gníomhaíochtaí uaillmhianacha a chur chun cinn, le hábhair scoileanna nua agus/nó atá ann cheana, cuir i gcás tíreolaíocht nó eacnamaíocht.

Nótaí breise

MOLADH 19

Feidhmchláir comhroinnte bia agus ardáin a nascann tomhaltóirí le chéile a chur chun cinn agus tacú leo

Molaimid don Aontas feidhmchláir agus ardáin atá ann cheana, mar shampla Olio nó FoodSharing.de, a chur chun cinn agus tacú leo. Ní mór do na huirlisí atá le cur chun cinn roinnt bunchritéir a chomhlíonadh agus measúnú a dhéanamh orthu dá réir: soláimhsitheacht don úsáideoir, saibhreas an bhunachair sonraí, neamhspleáchas, inoiriúnaitheacht do chomhthéacsanna áitiúla, agus an fíorthionchar maidir le cur amú bia a shrianadh. Ní mór don Aontas, do na húdaráis náisiúnta agus réigiúnacha a bheith réamhghníomhach agus iad ag cur chun cinn na n-uirlisí is mó a bhfuil gealladh fúthu atá ann cheana, agus tacaíocht á tabhairt go háirithe, ach ní hamháin ó thaobh airgeadais de, dá bhforbairt agus dá gcothabháil trína gcláir éagsúla taighde, gníomhaíochta agus cistiúcháin. Ba cheart go spreagfadh cistiú poiblí faisnéis cháilíochtúil agus neodrach, saor ó fhógraí.

Réasúnaíocht/réasúnú

Tá roinnt mhaith feidhmchlár ann a thugann gníomhaithe éagsúla le chéile, ó ghnólachtaí go tomhaltóirí, nó tomhaltóirí go tomhaltóirí. D'fhéadfaí go bhfuil tar éis éirí go maith le cuid de na huirlisí seo chun tomhaltóirí a thabhairt le chéile, rud a chuideodh leo bia a shábháil. Mar sin féin, is cosúil go bhfuil cumhdach geografach teoranta acu nó nach bhfuil Eorpaigh ar an eolas fúthu a dhóthain. Creidimid go bhfuil sé tábhachtach don Aontas agus do na Ballstáit tacú go gníomhach le nuálaíochtaí teicneolaíochta a bhfuil tionchar mór acu, rud a fhágfaidh go mbeidh an doras oscailte do smaointe agus do nuálaíochtaí nua teacht chun cinn agus a bheith inbhuanaithe san fhadtéarma.

Nótaí breise

MOLADH 20

Sábháil bia, sábháil airgead: Feachtas Eorpach i gcoinne an chur amú bia i gcomhar le miondíoltóirí bia ar cheithre dheireadh seachtaine sa bhliain

Molaimid don Aontas feachtas a chomhordú ina ndírítear ar shiopaí a dhíolann bia (miondíoltóirí bia, ollmhargaí, hipearmhargaí, siopaí beaga) le húsáid sna Ballstáit. Bheadh an feachtas seo ar siúl thar cheithre deireadh seachtaine gach bliain, agus dhíreodh sé ar an topaic 'sábháil bia, sábháil airgid'. Bheadh sé suas do na Ballstáit éagsúla cinneadh a dhéanamh maidir leis an deireadh seachtaine atá le roghnú. Ba cheart rogha an dáta a bheith bunaithe ar an gcuspóir feasacht a mhúscailt maidir le nósanna ceannaithe bia (mar shampla maidir le ceiliúradh náisiúnta nó cultúrtha) agus séasúracht (mar shampla thart ar thráth buainte). Tionscnamh den Aontas Eorpach a bheadh san fheachtas, lena bhforbrófaí dearadh aonfhoirmeach amhairc (an lógó céanna, an dathchód, etc.) do na Ballstáit uile. Chuirfí an feachtas chun feidhme ar an leibhéal náisiúnta ansin agus chuirfí in oiriúint é bunaithe ar shainiúlachtaí gach tíre, ar a bhféilire bliantúil, ar a nósanna bia, etc.

Réasúnaíocht/réasúnú

Molaimid é sin toisc go bhfuil sé tábhachtach feasacht a mhúscailt i measc na saoránach maidir le cur amú bia. Níl ann ach Lá Idirnáisiúnta na Feasachta maidir le Caillteanas Bia agus Dramhaíl a Laghdú, rud nach bhfuil saoránaigh ar an eolas faoi agus rud a chailltear i measc líon mór na laethanta idirnáisiúnta eile. Chuirfí síneadh leis an imeacht nua go dtí ceithre dheireadh seachtaine in aghaidh na bliana. D'fhorbródh sin infheictheacht na saincheiste i measc shaoránaigh na hEorpa, agus bheadh foirm na deireadh seachtaine arís agus arís eile i rith na bliana ní b'úsáidí ná lá amháin. Bheadh sé sin ina bhealach freisin chun an imeacht Eorpach a dhifreáil ó ghnáthlaethanta idirnáisiúnta.

Nótaí breise

- Buntáiste amháin dár moladh is ea go músclódh sé feasacht i measc shaoránaigh na hEorpa maidir le bia a cheannach, tomhaltas agus séasúracht mar bhealaí chun cur amú bia a sheachaint. Dá mbeadh feachtas eagraithe thart ar cheithre dheireadh seachtaine in aghaidh na bliana, thabharfaí tráthrialtacht sna teachtaireachtaí a chuirtear ar aghaidh chuig saoránaigh. Buntáiste eile a bheadh ann ná comhar le miondíoltóirí bia a spreagadh mar chuid den fheachtas seo agus miondíoltóirí bia a tharraingt isteach sa chomhrac in aghaidh cur amú bia.

- I measc na <u>ndúshlán</u>, tá ceist ann maidir le conas miondíoltóirí bia/ionaid díola bia a mhealladh chun páirt a ghlacadh san imeacht. Toisc gurb iad cuspóirí miondíoltóirí bia an oiread agus is féidir a dhíol, d'fhéadfadh drogall a bheith ar roinnt acu daoine a spreagadh níos lú bia a ithe nó nósanna éagsúla tomhaltais a ghlacadh. Ar an taobh eile, is é cuspóir siopa ar bith, lena n-áirítear iad siúd a dhíolann bia, brabúis a ghiniúint, mar sin d'fhéadfaidís smaoineamh ar an imeacht mar straitéis chun íomhá mhaith a fhorbairt mar ghníomhaithe sa chomhrac in aghaidh cur amú bia. Baineann dúshlán eile leis na saintréithe sonracha agus leis an bhféilire bliantúil sna Ballstáit náisiúnta san Aontas Eorpach: ní dhéanann roinnt tíortha an Nollaig a cheiliúradh, nó déanann siad í a cheiliúradh ar dhátaí éagsúla, agus d'fhéadfadh laethanta saoire a bheith difriúil ó thír go tír.
- <u>Mionsonraí eile maidir leis an gcaoi a gcuirfí an moladh chun feidhme</u>:
  * Foinsí éagsúlaithe a úsáid don fheachtas in aghaidh cur amú bia i gcomhar le miondíoltóirí bia: na meáin thraidisiúnta (teilifís, nuachtáin), na meáin shóisialta, úsáid a bhaint as tionchairí áitiúla, fógraíocht. Glac an deis le linn na gceithre dheireadh seachtaine chun feachtas láidir maidir le cur amú bia nialasach a scaipeadh.
  * Ar na deirí seachtaine sin, ba cheart don Aontas cumarsáid a dhéanamh faoi na miondíoltóirí bia a d'eagraigh agus a d'fhorbair tionscnaimh in aghaidh cur amú bia cheana féin. Ba cheart don Aontas tacú leis na tionscnaimh sin atá ann cheana agus cumarsáid a dhéanamh maidir le dea-chleachtais agus insint dhearfach a roinnt. Níor cheart dúinn teachtaireachtaí uafásacha a chur i dtábhacht agus ba cheart dúinn díriú ar eispéiris dhearfacha.
  * Bearta leantacha agus meastóireacht a eagrú maidir leis na 4 dheireadh seachtaine chun é a fheabhsú agus níos mó daoine a shroicheadh gach bliain.

MOLADH 21

'Deireadh a chur leis an gcur amú bia': Seachtain d'fheasacht i leith an chur amú bia ar scoil

Molaimid seachtain téama a eagrú i scoileanna ar chur amú bia chun feasacht maidir leis an ábhar a mhúscailt i measc leanaí óga agus déagóirí. Ghlacfadh an tseachtain foirm agus ábhar a bheadh ag brath ar aois na ndaltaí. I mbunscoileanna agus do leanaí níos óige, ba cheart go ndíreodh an tseachtain ar fheasacht a mhúscailt trí chluichí. Chruthódh agus scaipfeadh an Coimisiún Eorpach sraith straitéisí do scoileanna agus do mhúinteoirí i dteangacha uile an Aontais maidir leis an gcaoi le feasacht a mhúscailt maidir le cur amú bia i scoileanna agus maidir le conas gníomhaíochtaí ar an ábhar sin a phlé agus a eagrú i ndáil lena n-ábhair teagaisc féin. D'áireofaí sa tsraith straitéisí treoirlínte le gníomhaíochtaí molta ionas nach gcuirfí ró-ualach ar mhúinteoirí agus ba cheart go mbeadh rochtain éasca orthu ar líne. Thabharfaí duais do dhaltaí óga trí dheimhniú (le lógó an Aontais) a fháil. Chuirfeadh na stáit náisiúnta an tseachtain chun feidhme ag brath ar fheidhmiú a gcóras oideachais faoi seach agus ar fheidhmiú a bhféilirí acadúla. Bheadh cead ag scoileanna cinneadh a dhéanamh faoi na gníomhaíochtaí is mian leo a eagrú le linn na seachtaine, le cuidiú ón tsraith straitéisí a chuirtear ar fáil do mhúinteoirí.

Réasúnaíocht/réasúnú

Ba cheart do leanaí foghlaim conas luach a chur ar bhia, ar an gcaoi a dtáirgtear bia, agus ar an méid ama a thógann sé chun bia a tháirgeadh. Tá sé tábhachtach an fheasacht seo a fháil go luath. Is féidir leis an gcineál seo imeachta tuismitheoirí a shroicheadh trí leanaí agus déagóirí, toisc go n-insíonn na daltaí dá dtuismitheoirí faoina n-eispéiris ar scoil nuair a thagann siad abhaile.

Nótaí breise

- <u>Buntáiste </u>is ea gur cheart do leanaí foghlaim conas luach a chur ar bhia, conas bia a tháirgeadh, agus cá mhéad uair a thógann sé bia a tháirgeadh. Tá sé tábhachtach tús a chur go luath le foghlaim feasachta. Buntáiste eile is ea gur féidir leis an gcineál seo imeachta tuismitheoirí a shroicheadh trí leanaí agus déagóirí, toisc go n-insíonn scoláirí dá dtuismitheoirí faoina n-eispéiris ar scoil nuair a thagann siad abhaile.
- Ceann de na <u>dúshláin</u> is ea gan ró-ualach a chur ar mhúinteoirí chun cuimhneamh ar na gníomhaíochtaí agus na smaointe uile iad féin. Ar an gcúis sin, tá creat nó treoirlínte le gníomhaíochtaí beartaithe an-tábhachtach chun go mbeidh gach dalta i ngach scoil in ann tairbhe a bhaint as an tionscnamh seo.

MOLADH 22

Chun go mbeidh tomhaltóirí ar an eolas agus neamhspleách ó thaobh an tionchar a bhíonn acu ar an gcur amú bia agus chun tuiscint a fháil ar conas táirge a phróiseáil, a chaomhnú agus a athúsáid roimh an dáta agus ina dhiaidh sin. **(is dáta sábháilteachta é an 'dáta éagtha' nár cheart táirge a ithe ina dhiaidh; léiríonn an 'dáta ar fearr roimhe' an dáta ar roimhe is fearr a bheidh caighdeán an táirge)**
Molaimid uirlisí faisnéise a chur in úsáid chun léargas a thabhairt agus tomhaltóirí a ath(ullmhú) ina gcumas chun breithiúnas a dhéanamh an bhfuil an táirge éagtha go fírinneach. Chun tomhaltóirí a chur ar an eolas faoin úsáid a bhaintear as a dtáirgí bia, táimid i bhfabhar lipéadú an dáta ar fearr roimhe a shainaithint ar bhealach níos fearr: an áit chéanna do gach táirge agus clómhéid níos mó. Ina theannta sin, ba mhaith linn cód QR a ghreamú go díreach ar an lipéad táirge (an fhéidearthacht an barrachód a úsáid freisin). Cad é is cuspóir don doiciméad seo? Faisnéis a tharchur ar na bealaí is fearr chun é a chaomhnú, chun a aithint (tríd an mblas agus an boladh) an bhfuil sé fós inchaite, agus leideanna cócaireachta a tharchur chun an táirge a athrú (mar shampla oidis oiriúnaithe). Dar linn, is iad na táirgeoirí, na páirtithe is fearr atá in ann an fhaisnéis atá ar fáil tríd an gcód QR a chur ar bhonn foirmiúil. Maidir le táirgí nach bhfuil lipéad orthu, mar shampla torthaí agus glasraí, ba cheart an cód QR a chur san áit a ndíoltar na táirgí chun pacáistíocht nach bhfuil gá léi a sheachaint. Chun go mbeidh rochtain ag cách ar an bhfoinse faisnéise seo, nílimid ag cur geall go bunúsach ar an teicneolaíocht dhigiteach. Is mian linn freisin go gcuirfí uirlisí cumarsáide páipéir (treoracha in ollmhargaí, mar shampla) ar fáil.
Réasúnaíocht/réasúnú Molaimid é seo mar, dar linn, is dúshlán é seo chun freagracht a chur ar thomhaltóirí ina mbainistíocht bia. Is bealach é do thomhaltóirí an fhaisnéis atá ar fáil ar tháirge a chomhlánú chun tuiscint a fháil ar na saincheisteanna a bhaineann leis an dáta éaga. Is deis é freisin 'míthuiscintí' a shárú nó 'eagla faoi bheith tinn' tar éis an dáta éagtha. Go deimhin, tá a fhios againn go bhfuil táirgeoirí aireach leis an dáta ar fearr roimhe chun iad féin a chosaint. Déanta na fírinne, is féidir an táirge a chaitheamh ina dhiaidh sin. Ní cheistímid an tábhacht a bhaineann le dáta éagtha a chur in iúl. Go deimhin, tá sé fós ina phríomhtháscaire maidir le húire.
Nótaí breise Buntáiste is ea go ndíreoimid ar lipéadú chun tomhaltóirí a chur ar an eolas ar an mbealach is fearr is féidir faoi na buntáistí dá sparán chomh maith leis an gcomhshaol. Déantar achoimre ar ár smaoineamh go foirfe leis an mana: 'ceannaigh go réasúnta agus ith níos saoire'. Chun an fhoinse nua faisnéise seo a chur in iúl agus a chur chun cinn do thomhaltóirí, molaimid feachtas cumarsáide mór a úsáid chun cuspóir na huirlise nua seo a mhíniú.

MOLADH 23 **Cleachtais chaighdeánaithe a chur chun feidhme ar an leibhéal miondíola agus táirgí á gcur chun cinn do thomhaltóirí gar don dáta éaga.**
Molaimid go ndéanfaí ceannach táirgí gar dá dáta éagtha a athluacháil trí iarraidh ar ghnólachtaí straitéis a ghlacadh chun na táirgí seo a bhainistiú agus a luacháil do na tomhaltóirí. Go deimhin, is é atá i gceist ná feabhas a chur ar an dearcadh atá ag teaghlaigh ar na táirgí sin ionas nach bhfuil siad ceaptha ach do chuid amháin den daonra. Tá an straitéis roinnte i gcodanna éagsúla: • cuid rialála a bhaineann le cur chun feidhme ar an leibhéal Eorpach trí rannóg a chruthú a bheidh tiomnaithe do na táirgí sin ionas go mbeidh siad inrochtana go héasca agus inaitheanta nuair a théitear isteach sa siopa chun cleachtais tomhaltais níos fearr a chur chun cinn i gcás gach úsáideora, gan beann ar ioncam • beartas cumarsáide a fhorbairt lena gcuirtear i dtábhacht ‘ciall’ agus tarraingteacht na dtáirgí chomh maith leis an gcur chuige freagrach maidir le ceannach (níor cheart gnéithe cur chun cinn róthomhaltais a bheith chun tosaigh sa chumarsáid) • miondíoltóirí a spreagadh chun go gcuirfidh siad in oiriúint a mbeartas táirgí nua gar dá ndáta éaga a chur ar na seilfeanna ag buaicamanna (agus é curtha in oiriúint do chleachtais tomhaltóirí i dtíortha éagsúla na hEorpa).
Réasúnaíocht/réasúnú Molaimid é sin toisc go dtreisíonn sé beartas atá ann cheana i roinnt mhaith siopaí agus go ndéantar ‘dea-chleachtais’ a chaighdeánú ar scála Eorpach. Tá aird ar leith á tabhairt ag an ngrúpa ar an éifeacht thairbheach a bhaineann le ginearálú na mbeart sin, rud a d’athródh an íomhá timpeall ar tháirgí ar phraghas íseal (ní hamháin go bhfuil sí ar fáil do theaghlaigh ach don daonra ar fad).
Nótaí breise Is bealach é an moladh seo chun rannpháirtíocht cuideachtaí i gcleachtais inbhuanaithe a chur chun cinn. Go deimhin, is féidir leis dílseacht tomhaltóirí a chruthú. Mar sin féin, tá roinnt dúshlán ann maidir leis an moladh sin a chur i bhfeidhm: • Ar thaobh an teaghlaigh: a bheith níos solúbtha agus an roghchlár seachtainiúil a oiriúnú leis na táirgí atá ar fáil • Ar thaobh na ngairmithe: oiliúint a chur ar an bhfoireann agus an beartas nua seo a chur i bhfeidhm • Ar thaobh an phobail i gcoitinne: na míthuiscintí a shárú agus na tuairimí atá ag faighteoirí na dtáirgí seo a athrú, ar chostas íseal gan dabht, ach a chuireann in éadan na n-earraí neamhdhíolta ar dtús.